

## Puč k žiwjenju

**Ty mi zjewiš puć k žiwjenju:  
Před tobu je wjesołosće nadosć a  
luta radosć při twojej prawicy wěcnje.**

Psalms 16,11

Skónčnje je so zaso sněžilo, skónčnje mam zaso skladnosć k zymskemu pućowanju. Po hodzinje w rjanej zymskej krajiny steju w lěsu a njewěm dale. Tu hišće ženje byt njejsym. Puć by po mojich zdaću skerje n-prawo zawinyć dyrbjať, ale wón wjedže nalěwo. Slonco je so za mróčelemi schowalo a mi tež pomhać njemóže. Wuhlada na to, zo budže bórže čemnišo a zymnišo, da mi huškać. Tola w našim času pomha w tajkich padach šmóratko. Spěšnje je z kapsy wučahnu, šmóram po škleńcy, zapodam ličby a wotewrju pućowanske karty. Derje zo mam je skladowane. Módry dyk so zjewi a mi pokazuje, hdže sym. Puć k ciljej je jasny. Wjeselu so, zo mam tajkeho šwarneho pomocnika w zaku, kotryž znaje puće a móže mi po puću pomhać. Nowa technika je mój mały problem rozrisala.

Kak pak je we wulkim našim žiwjenju? Njeruna so tež wone pućowanju přez druhdy znaty a druhdy njeznaty kraj? Što je, hdyž hižo dale njewěmy? A što je naš cil? W komplikowanišich položenzach swogeho žiwjenja njemóžemy jednorje šmóratko wučahnyć, někotre ličby zapodać a so na pomoc ze syće nadźijeć. Kumštna inteligenca njeznaje naš wosud, wona jenož hromadže střiha a zlěpi, štož su druzy do syće zapodali, potom wuliči někajki přerěz, kiž snadž pomha, snadž pak tež nic.

Naše křescanske „šmóratko“ je Swjate pismo, abo dokładnišo prajene: Bože słowo, kotrež w nim namakamy. Wone podawa pokiyu a orientaciju za najwšelakoriše položenzja a problemy. „Ty mi zjewiš puć k žiwjenju!“ To je džakne wuznaće w 16. psalmje, w kotrymž dže wo wěrne, wupjel-njene, sprawne a hódne žiwjenje, nic wo někajke žiworjenje. Bóh je cil našeho žiwjenja, wón nam puć k njemu zjewi přez swo-

je słowo. Wěra do Božeho wjedzenja njepomjeňši radius našeho žiwjenja, njesćehnje nas dele a nas njepotłóčuje. Bóh pokazuje nam puće ke kreatiwnym rozrisanjam našich problemow. Centralny wuznam ma při tym lubosć, wo kotrež so w Swjatym Pismje telko pisa. Wona je, kaž móžemy skrótko prajić, puć k žiwjenju, kotryž Bóh nam zjewi. Nałożowanje tuteje zasady njeje přeco lochke, ale tola spomóžne.

Kak pak namakamy cil swogeho zymskeho pućowanja a postajeny kónc čłowjeskeho žiwjenja? Tež na tute prašenje podawa nam Bože słowo jasnu wotmołwu. Za žiwjenje bjez Boha je smjerc postajeny kónc wšeho žiwjenja tu na zemi. Tola Swjate Pismo zjewi nam perspektiwu, kotraž přesahuje rzy zymsku dimensiju. W 16. psalmje steji bjezposrednje do našeho hrona: „Ty njebudžeš moju dušu smjerći wostajić, a njebudžeš dopušćić, zo by twój swjaty ja-

mu widzał.“ A w našim hronje namakamy cyle na kóncu słowo „wěcnje“. „Luta radosć při twojej prawicy wěcnje“ – to je cil našeho žiwjenja. Bóh přewinje naše zymske hranicy. We wěrje směmy sej wěsći być, zo njeje row a smjerc zaměr žiwjenja, ale zo změjemy na Božej wěcnosci podžěl. Nadrobnosće wěcneho žiwjenja njemóžemy sej předstajić, dokelž je naš rozum cyle na zymske wuměnenja wjazany a nima my žadyn organ, z kotrymž bychmy do wěcnosće hladać móhli.

To pak nješkodzi, wšako tež při pućowanju po přirodže cyle wěsće njewěmy, što nas w cilu wočakuje, ale tola so na puć podamy. Tu pak mamy pozitiwne wopisane podate, mjenujcy wuhlada na wjesołosć a lutu radosć. Njech nas tež na našim zymskim pućowanju přewodźujetej wjesołosć a radosć.

Jan Malink



Puč po zymskej krajiny

Foto: Jan Malink

## Štó smě postajować a nawjedować?



Lube džěci, njewěm, kak so wam wjedže, ale druhdy sej ze sotru na ničo kmaneho k hrajanju dojednać njemóžemoj.

Na idejach abo hrach namaj poprawom zrědka faluje. A tež we wjetších skupinach poprawom ćežko njeje, sej něšto wumyslić. Ta jedna abo tamna dobra myslička je zwjetša pódlá.

Při wšěch tych dobrych idejach, kotrež mamy, zwostanje pak přeco prašenje, što, a wosebje po kotrych prawidłach so naše hry wotměwaja. Hrajkamy-li sej z klankami, dyrbi něchtó nana hrać a tamna maćerku. Schowamy-li so, dyrbi něchtó pytać, mjeztym zo so druzy schowaja. Hdyž jědzemy z našimi małkimi awtami, dyrbi něchtó postajić, hač chwataja wohnjowe wobory ludžom na pomoc abo hač dyrbi wotpadkowe awto tony w měsće wuprózdnjeć.

Ze swojej sotričku so dojednać, zwjetša tak komplikowane njeje, smój wšak zwučenej zhromadnu hru namakać, byrnjež to tež pola naju přeco cyle bjez zwady njewotběži. Nank potom swari, zo dyrbimoj so dojednać abo sej kóžda za sebje hrajkac. To pak je zwjetša jenož na krótku chwilu rjenje a spěšnje so zaso wujednamoj.

Hdyž pak sej we wjetšej skupinje hrajkamy, w horće abo na hrajkanišću, je to hižo wo wjele češo. Čim bóle, hdyž maš džěco pódlá, kiž chce přeco postajować, što so a kak so hrajka. Tajkale wobuza móže ći druhdy cyle popołdnje skazyć.

Jezus měješe wšak tež tajku črjódu přecelow wokoło sebje. Biblija mjenuje tutych wučomnikow. Wězo njejsu sej wučomnicy

cyły džen hrajkali a najskerje bě tež jasne, zo je Jezus mjez nimi tajke něšto kaž nawjedowar. Wučomnicy wšak su chcyli něšto wot njeho nawuknyć.

Tola sta so, zo so tež wučomnicy zwadžichu, što drje smě mjez nimi postajować. Jako Jezus wo tym zhoni, staji mjez nich džěco. Rjekny jim scěhowace słowa: „Štóž chce wulki mjez wami być, ma waš služownik być, a štož chce mjez wami přeni być, ma wotročk wšitkich być.“

Njeklinči to chětro spodziwnje? Tón, kiž ma postajować a nawjedować, dyrbi wšěm kwoli być a wšitko činić kaž tajki služownik?

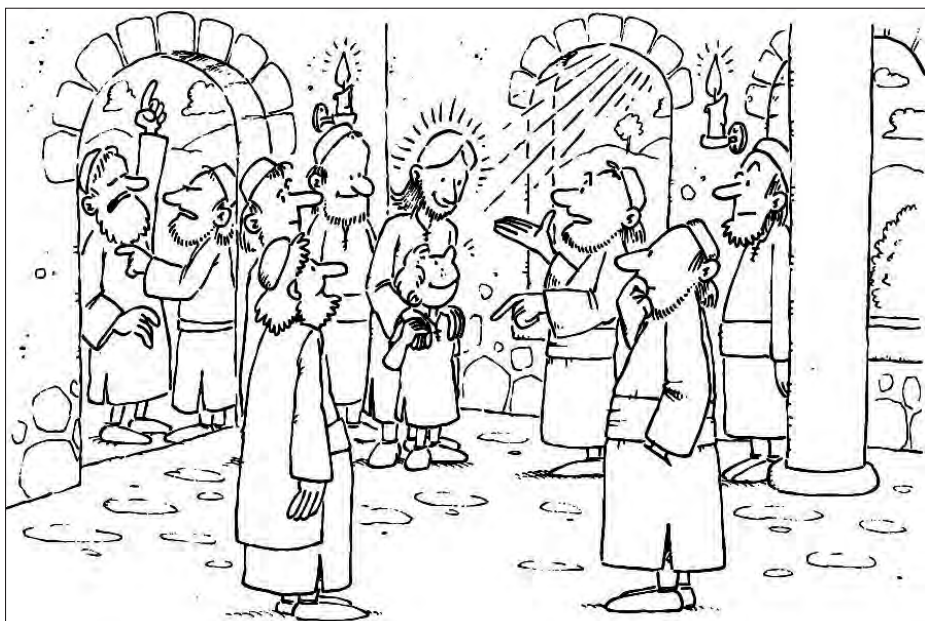
Na zbože smy w džěcajej cyrkwi hižo wo tutej bibliskej stawizničke rěčeli. Jezus

je měnił, zo je něchtó, kiž nawjeduje, zamołwity za cyłu skupinu. Njesměš druhich z tym mjerzac abo so jenož po tym měc, štož so tebi lubi. Jeli chce něchtó za skupinu postajić, dyrbi so wo to starać, zo so wšitkim w skupinje derje wjedže. Jeli by něchtó při hrajanju jenož po swojej woli postajował, bych u jemu drje druge džěci spěšnje rozčěkali a sej druhu zaběru pyćali.

Myslu sej samo, zo njebě Jezus z tymi słowami jenož svojich wučomnikow měnił, ale snano cyle čłowjestwo. Bóh njeje Jezusa k nam póstal, zo by knježił kaž kral, kiž na svojich poddanow njeđziwa, ale zo by z přikładom był za wšěch ludži.

Waša Mina

Měrcin Balcař



**Wobraz k wumolowanju: Jezus staji džěco mjez svojich wučomnikow.** Rys.: www.familien234.de

## Pokiwy

### Zhromadźizna w Hodźiju

Po cyrkwiskim zakonju wo serbskich naležnosćach Sakskeje wobsteji wosadny zwjazk, do kotrehož slušeja serbscy fararjo, wosadni a dalši powołani čonojo. Lětuša hlowna zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka budže sobotu, 8. februara, w 9.30 hodž. na kantoraće w Hodźiju. Hosćo su wutrobnje witani.

**Sup. Krystof Rummel, předsyda**

### Koncert w muzeju

W Budyskim muzeju maja rjane wustajenišćo za křesćanske wuměłstwo. W tutej rumnosći zahraje 9. februara w 15 hodž.

skupina Consonare St. Petri. Zaklinči hudźba, kiž so k wustajenym postawam hodži, k swj. Jurjej na přikład wobdželanje spěwa „Za serbskeju голу“. Koncert wuhotujetej zhromadnje Budyska wulkowosada a Muzej Budyšin. Za zastup 7 eurow (potuńšene 2 euraj) móžeja sej wopytowarjo wšitke wustajeńcy muzeja wobhladać.

**Evelyn Fiebiger**

### Rozžohnowanje w Budestecach

Budestecanski farar Christoph Kästner poda so k 1. měrcuj na wuměnk. Jeho rozžohnowanje ze služby budže njeđzelu, 9. februara, w 14 hodž. w cyrkwi w Budestecach.

**PB**

### Přednošk w archiwje

Archiwny zwjazk Budyšin přepraša wutoru, 11. februara, na přednošk dr. Lubiny

Malinkoweje wo putnikowanju Jurja Wawrika 1842 do Roma. Zhromadnje ze serbskimaj towaršomaj poda so młody młynk pěši na puć, zo bych u tam martrowny tydźeň a jutry sobu swjećili. Wosebity wjeršk bě awdiencia pola bamža Gregora XVI. Po nawróće do Łužicy napisa Wawrik dženik wo dožiwjenjach na putnikowanju, kiž tworili zakład přednoška. Zarjadowanje wotměje so w 19 hodž. na Hrodowej č. 19. Přednošk budže w němskej rěči, zastup je darmotny.

**PB**

### Předstajenje projekta ZARI

Akciski plan projekta ZARI k rewitalizaciji serbskeje rěče w Hornjej Łužicy předstaja zamołwići na zjawnym zarjadowanju štwórtk, 13. februara, we 18.30 hodž. w Kamjentnym domje w Budyšinje. Wšitcy zajimcy su wutrobnje přeprašeni.

**Domowina**

## Kuzło spočatka

*Daj mi wotprědka započec.* Tale sada nje je njewšědna, wuwabja pak wćipnotu, přetož njewěš, hač je to započatk wosebiteho podawka abo žiwjenskeje stawizny. Snano pak scěhuje putace dožiwjenje ze zboha dźiwom, nowe wužadanje w powołanju abo njezrozumliwe kuzło luboscínskeho počaha? Čitała sym sadu na januarskim łopjenu literarneje protyki. Tematisce je tutón kalender wusměrjeny na magiju přenjeje sady.

Ideja wo kuzle přenjeje sady je so mi hnydom zalubiła. Sada w protyce je z romana „Na zemi smy skrótka grandiozni“, kotryž je napisal ameriski spisowačel Ocean Vuong. Knihu hišće čitała njesym. Jenož tutu přenju sadu. Wona wuwabi we mni klik na wiki wšo wědžaceho leksikona. A hlej, hižo zjewi so na wobrazowce 1988 rodźeny spisowačel, pochadźacy z Vietnama. Tež přenje strony romana sym móhla čitać. Po tym wědžach, zo sej knihu wobstaram.

Přenja sada dyrbi wosebite być. Ma napjatosc budzić a z tym do čitanja wabić. Je wosebite wužadanje, nošnu zawodnu

sadu namakać. Kalender mje pohnu, sej přenju sadu w tekstach dotal poslednjeje antologije serbskeje prozy „Susodza“ z lěta 2020 dokładnišo wobhladać.

Spočatki tutych powědančkow často na wosoby jednanja pokazuja: *Swój čas slušeše do wobrazu našeje wjeski Trundlata Marja, kotruž lědma štó hinak mjeno waše hač Lumpenmori.* (Jan Warnar) *Mjenuju ju Lou, dokelž njewěm, kak wona rěka.* (Dorothea Šoćina)

W někotrych tekstach wopisuje přenja sada zjawy přirody: *Oktoberški wětřik honješe zeschnyte lišćo po dróze a stare klony zhibowachu dźiwje swoje hałuzu.* (Jěwa-Marja Čornakec) *Wysoke stare štomy w parku drascachu zelenu łuku do ptašća z chłódka a přijomneje chłódnoty.* (Měrka Mětowa)

Wabjace su spočatki z putacej formulaciju: *Dyrbju ci něšto rjec.* (Dušan Hajduk-Veljković) *Isabella běše pod wodu, jako ju nadobo sylnej ruce hrabnyštej.* (Lubina Hajduk-Veljkovićowa)

Nječitach pak jenož přenju sadu. Scě-

howaše druha, třeca a dalša napjata sada a skónčnje cyły tekst. Wězo běch antologiju hižo raz čitała. Nětko pak sej powědančka znova wotkrywach a kuzło serbskeje řeče wot přenjeje do poslednjeje sady do so srěbach.

Na februarskim łopjenu kalendra čitam: *Sym něchtó, kotrehož přeco zaso k městnam čehnje, hdžež je prjedy bydlił, k domam a jich wokolinje.* Sada je z romana „Snědanje pola Tiffany“. Přidam, zo w literarnych protykach rady hižo spočatk lěta hač k poslednjemu łopjenu listuju. Wabjenska strategija nakładnistwa za literarne protyki je tuž pola mje wuspěšna.

Čakanje na něšto, na spočatk něčeho noweho, hišće njeznateho čłowjeka cyłe žiwjenje přewodźuje. Přirunuje tole hustodosć z hižo znatym a ze swójskimi nazho-njenjami. Chce spóznać a so dźiwać. Tež Bože abo znajmjeńša zboha dźiwy nochce parować. W bibliji předstajene dźiwy su zdobom znamjo z pokiwami za čłowjeske jednanje. A su hdys a hdys tež pokiwy za nowy spočatk. **Měrana Cušcyňa**

## Zyma

*Zyma je mužica  
kruta a njesmilna,  
před njej wšo dyrkota.*

*Zyma je! Wšě běleja nětk hona,  
šěre njebo sće mjećel sněžny,  
wusypa ze swojoh wulkoh tona  
z bělej płachtu na wšo wodžew něžny.*

*Wětry duja přerazliwje rězne,  
wšo so chowa, struchte wšitko blědnje.*

*Ow zyma, ty mužica,  
sy kruta a njesmilna,  
před tobu wšo zdyrkota!*

*Zyma je morjawa,  
kiž, štož je rostlina,  
z jědom tu zawdawa:*

*Hdže je zeleń, kwětki, róže rjana,  
hač sej wočko k wokřewjenju žada?  
Kčěwy wjac tu njesu nihdže žane,  
z dycha zymskoh wjadnje wšo a pada.*

*Štož bě kčěto a so zelenito,  
je do smjertnoh spanja zawjaznyto.*

*Ow zyma, ty morjawa,  
sy kruta a njesmilna  
so smjertny rub wodžěta!*

*Zyma je kralowa,  
knježerka wulkotna  
wobšěrnoh kralestwa.*

*Z kóncow wobej' morjow lodoweju,  
hdžež su sněhi jenož, lód a mrózy,  
hdžež tam mjerznje, wětry dźiwje wěju,  
hdžež so z čezu wohrěwaja wbozy,  
džěčata so suwaju po lodže,  
tam zła zyma ceptar z krónu wjedže.*

*Ow zyma, ty kralowa,  
kiž ceptar a krónu ma  
najwjetšoh kralestwa!*

*Zyma je krasnica,  
rjana a spodźiwna,  
w dejmantach blyšćata.*

*Nutřka zdebja wokno kwětki krasne,  
wonka pola, hola, kerk a pručik*

*tysacoro zybola so jasne.*

*Z womjerzlinu swěthly kóždy šmućik  
blyšći so, zo lědma wočko znjesa  
wšón tón blyskot, debjenstwo to čiste.*

*Ow zyma, ty krasnica,  
sy rjana a spodźiwna,  
w dejmantach blyšćata!*

*Zyma je wěšćerka,  
dokelž je zachodna,  
rjenše dny wěšćata.*

*Wěčnje kruta zyma njedotraje,  
nad krutosću dobyće ma miłosć!  
Z božoh stónčka miłosće roztaje  
lód a mortwota, a nowa čitosc  
zbudzi so – tež mi z miłosće Božej'  
zeschadza džen rjenši z zymy časnej'.*

*Ow zyma, ty zachodna,  
tež mi sy ty wěšćerka  
zas přichodnoh žiwjenja!*

Julius Eduard Wjelan

## „Gelnje“ – kniha wo Slepjanskich křćiznach wušla

W Slepjanskej cyrkwi bě so srjedu, 22. januara, nawječor něhdže 60 ludźi zešto, zo bychu dožiwili dalšu knižnu premjeru z rjada „Gładzarnica – Slěpjańska burska drasta“. Po tym zo předleža hižo knihi wo drasće za wěrowanja, pohrjebje a za džěćetka w Slepjanskej wosadze, wěnuje so nowa kniha křćeńcy abo kaž so w Slepom praji „gelnjam“.

W přnim džělu předstajeja so wšitke trěbne ludowědne a cyrkwinske informacije, kotrež předleža wo křćiznach w serbskej a němskej literaturje 19. a 20. lětstotka za tutu wosadu. Kaž hižo w dotalnych knihach je tutón džěl na zakładze dokładneho přehladanja literatury spisał Hartmut Hantšo. Za mnje zajimawe bě, zo mějachu w Slepjanskej kónčinje dwoje gelnje, małe a wulke. Małe gelnje běchu ta prawna křćeńca něšto dnjow po porodze, na kotrež so nan, kmótr a baba do cyrkwy podachu. Wulke gelnje pak běchu zwjazane z přnim kemšichodom mačerje šěsć njedžel po porodze, hdyž so wona a džěćo před wołtarjom požohnowašej. Po tym bě doma wjetši swjedenje. Atmosfera tuteho njedželnišeho swjedenja je zapopadnjena w mólbe Williama Krause, kotraž so namaka w knize na stronje 24.



**Nowa kniha wo Slepjanskich křćiznach**

Tola tež mnohe tamne informacije su derje předstajene a ilustrowane. Čitar zeznaje humpalu, stojawu a wjerćawu, ale tež wšelake powědanja wo přeměnkach a wo džěle baby.

Hłowny džěl knihi, zestajany wot gładzarnicy-šwalče Elviry Hantšoweje, wěnuje so drasće, kotraž so w zwisku z křćiznami trjebaše. Wšitke warianty tutaje swjedenjske drasty so we wobrazu a słowje předstajeja. K ilustraciji wužiwa so nimo načasnych fotow tež historiske mólby, pohladnicy a samo jednotliwe wobrazy z Hansa Retzlaffoweho filma wo hornjołužiskich drastach z lěta 1939. Čitar džiwa so nad pisanosću drastow a mnohotu wariantow.

Na knižnym předstajenju w Slepjanskej cyrkwi spěwaše towarstwo Kólesko, kotrež je tež wudawačel knihi. Pod nawodom Geralda Schöna zaklinčachu cyrkwinske a ludowe spěwy we wustojnej kwalifici. Lawdaciju přednjese dr. Justyna Michniuk, kotraž pochadza z pólskich Beskidow a bě tehodla w tamnišej swjedenjske drasće zwoblěkana. Wona předstaji ludowědne a nabožne aspekty wokoło křćiznow, do kotrychž bě so hluboko zanurila.

Wězo wupraji tež dźak awtoromaj, fotografaj a wuhotowarjej Geraldaj Schöneje a towarstwu Kólesko jako wudawačelej. Ze žohnowanjom so zarjadowanje skónči.

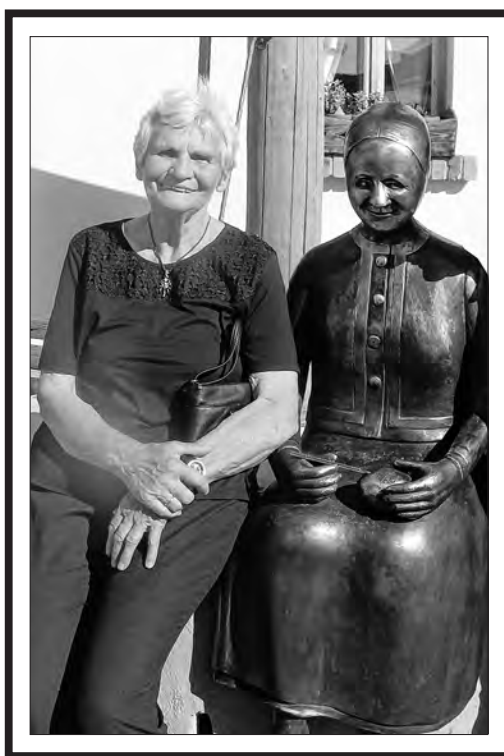
*Jan Malink*

## Gertrud Wincarjowa z Čorneho Chołmca zemrěła

Po lětach chorosće zemrě njedzělu, 29. decembra 2024, Gertrud Wincarjowa z Čorneho Chołmca w starobje 84 lět. Žarowanska swjatočnosť wotmě so 4. januara we wjesnej cyrkwi, chowanje popjelnicy pozdžišo w swójbnym kruhu.

Rodźena 10. decembra 1940 do serbskeje Mihanec swójby w Kinajchće nawukny wona powołanje ratarki. 1959 wuda so na Maksa Wincarja do Čorneho Chołmca, z mandželstwa wuńdžeštaj synaj. Po dalokostudiju na agrarnu inženjerku džětaše jako pólna brigaděrka w prodrustwje. Wot 1978 do 1995 bě wjesnjanostka a po tym wjesna předstejićerka w Čornym Chołmca.

W swojim zastojnskim kaž čestnohamtskim džěle so Gertrud Wincarjowa z njewšědnym angažementom za swoju wjes a tamniše tradicije zasadzo waše. Hišće w NDRskim času so wo to postara, zo dósta cyrkej nuznje trěbny wonkowny wobmjek. Sama spěwaše tež w cyrkwinskim chórze sobu. Jeje zaslužba je, zo stej komunalnej domaj po zaslužbnymaj Serbomaj, fararju Frencleru a wučerju Głowanu, pomjenowanej a zo mytos wo Krabaće džensa wjesny wobraz postaja. Hižo we wsy nadeńdžeš wšelake postawy serbskeho



**Gertrud Wincarjowa při poswjećenju „Wincarjoweje studnje“ w Krabatowym młynje w lěće 2019. Mjedzana postawa předstaja ju w młodych lětach.**  
Foto Andreas Kirschke

kulzarja a zwonka njeje přičahuje Krabatowy młyn ze swojimi džiwadłowymi předstajenjami wopytowarjow po tysacach. Na „mać Krabatoweho mlyna“ dopomina wot lěta 2019 na dworje mlynskeho kubła studnja z bronzowej postawy młodeje Gertrud Wincarjoweje. Hižo 2016 spožiču jej za jeje žiwjenski skutk Zwjazkowy zaslužbowy rjad.

Na serbskim cyrkwinskim dnju lěta 2004 w Čornym Chołmca postara so Gertrud Wincarjowa wo to, zo předstajichu člonoj Krabatoweho towarstwa wobdźělnikam serbske kwasne drasty. Dale rozprawješe „dobra duša“ Čorneho Chołmca, kiž bě z dobom zamołwita za serbske naležnosće města Wojerecy, „wo prócowanjach, zdźeržec serbske drasty a tradicije, a wo doś sprócnowych pospytach, tež serbskej řeči nic cyle zańc dać“.

Šěroka džělawašć Gertrud Wincarjoweje je bohate plody njesła a zakłady stworiła za dalše spomóžne wuwicě wsy a jeje serbskich tradicijow. Z njeje je spóznać, kelko zamóže jednotliwec z jasnym zaměrom, wotewrjenej wutrobu a přeswědčiwym angažementom wuskutkować. *Trudla Malinkowa*

## Trudla Malinkowa sydondžesatnica

Rady ze swojej swakowej Trudlu Malinkowej bjesaduju. Wšojedne, hač so wo wosobinskih, službných abo stawizniskich prašenjach rozmołwajamoj, stajnje zaso dóstawam impulsy, informacije a wotmołwy, wo kotrychž je hódno přemyslować. Dopomnju so na rozmołwu w Hrodzišću před nimale 40 lětami. W małym kruhu diskutowachmy wo tym, hač su so Serbja w zańdženych časach skerje asimilowali abo germanizowali. Rozšěrjeny diktum wo germanizowanju, kotryž tež w mojej hłowje tčeše, so po tym drjebješe.

Trudla Malinkowa woswjeći 21. februara swoje sydondžesaćiny. Narodzi so jako dźowka swěrneho ewangelskeho Serba Arnošta Grofy a jeho mandželskeje Elzy a wotrosće z bratromaj w Chasowje. Po wopyće Radworskeje šule a Serbskeje rozšěrjeneje wyšjeje šule w Małym Wjelkowje złoži w léće 1973 maturu. Rady by duchowne wědomosće kaž serbsčinu abo stawizny studowała. Wědomje pak so teho wzda, dokelž běchu tute studijne směry kručne ideologisce wusměrjene. Studowaše zubnu medicinu.

W léće 1979 wuda so na Jana Malinka. Powołanske stacije fararja postajowachu žiwjenske srjedzišće. Třinaće lět bydleše swójba w Hrodzišću. W léće 1994 přećahny do Budyšina. Do swójby narodzi so pjeć dźěć, wo kotrež so Trudla lubosćiwje staraše. Zubne lékarstwo bě bórže spuščila. Ale bjez dźěła njebě. Wěnowaše so nětko swoim poprawnym zajimam.

Serbske kulturne a cyrkwinske stawizny buchu šeroce předmjet jeje slědženjow a skutkowanja. Wot srjedz 1980tych lět wozjewješe prawidlownje přinoški w serbskich medijach. Wažna tema bě narodna situacija (ewangelskich) Serbow. Z politiskim přewrótom, z hibanjom Serbskeje narodneje zhromadźizny nazymu 1989 wotewrěchu so swobodniše a šěrše móž-



Jubilarka Trudla Malinkowa

nosće, wo brizantnych temach pisać. Trudla Malinkowa je wuži. Ze zwěsćenja a posudžowanja realneje narodneje situacije wurósčechu zjawne sympozije Maćicy Serbskeje wo stalinistiskim socializmje w Serbach, wo šulstwje, wo Delnjej Łužicy, kotrež wona jako předsydku stawizniskeje sekcije iniciěrowaše a organizowaše.

Zaběraše so intensiwnje ze serbskimi wosobinami, znatymi a mjenje znatymi. Hižo 1988 bě zhromadnje z mandželskim knihu wo žiwjenju Mikławša Andrickeho wudała. Dwě léće pozdžišo slědowaše biografija Marje Kubašec „A znowa maš so rozsudzić“ (němsce w léće 2014). Wo Janje Kilianu wuda 1999 zešiwk Serbskeje poezije a pjatnaće lět pozdžišo tołsty konferency zběrník. Serbski institut bě jej móžnosć poskićić, so wot 1992 do 1995 hlubšo ze serbskim wupućowanjom do zamórskich krajow zaběrać. Rezultat bě přewšo wuspěšna kniha „K brjoham nadźije“ (1995). Němska wersija „Ufer der Hoffnung“ předleži mjeztym w 4. nakładze. Jendželska wersija „Shores of Hope. Wends go Overseas“ bu w ameriskim St. Louis wuznamjena, tehornunja jeje němsko-jendželski zběrník wo Janje Kilianje.

Wot léta 2000 do 2020 bě Trudla Malinkowa jako wědomstna sobudźělačerka w Serbskim instituce přistajena a dźěłaše tam na „Inwentarje serbskich kulturnych pomnikow“. Systematisce a akribisce slědžeše za tu-

tym materielnym zawostajenstwom serbskeho žiwjenja. Nastachu njeličomne nastawki. W léće 2019 wuńdže kompaktny přewodnik „Serbske pomniki“, w léće 2022 němska wersija.

Nimo jeje wědomostneje zaběry bě Trudli stajnje wažne, swoje dopóznaća šerokemu kruheju zajimcow posrědkować. Derje přihotowana přednošowaše žiwje a často swobodnje wo svojich temach. Organizowaše sympozije a Maćične akademije. Zasadźowaše so za nowe pomniki a wobnowjenje starych. Wšo to swědči wo jeje njewšědnej pilnosći a wo zahoritostći za swoje dźěło. Z poňnym prawom spožiči so jej a jeje mandželskemu w léće 2021 Myto Čišinskeho.

My ewangelscy Serbja wšak mamy zbožo, zo je Trudla Malinkowa mjeztym dlěje hač 25 lět zamołwita redaktorka našeho časopisa Pomhaj Bóh. Spočatk léta 2000 přewza redaktorstwo a wukonja je wšón čas wobhladniwy a spuščomnje. Wobstara, pisa, wobdźěła, přeložuje, rjaduje a wot- hłosuje słowne a wobrazowe přinoški. Nimo aktualnych powěsćow a rozprawow smě so čitarstwo na cyrkwinskostawizniske pojednanja a spominanja, na portrety, interviewy, dopomnjenki, powědky, haj, samo basnje wjeselić. Nětko je připowědźila, zo kónc léta redaktorstwo woteda.

Džakujemy so jubilarce za njesprócnije dźěło na dobro Serbow, nic jenož nas ewangelskich. Přejemy jej Bože žohnowanje na dalším žiwjenskim puću, wjele strowoty a wjesela we wulkej swójbje a při zajimawych nadawkach, kotrež sej wěsće namaka.

Marka Maćijowa



Wuběr publikacijow z pjera abo w zamołwitosći Trudle Malinkoweje Foće: Jürgen Maćij

Po serbskich ewangelskich duchownych pomjenowane domy a rumnosće (2)

## Salomon Bohuchwał Frencel – farar a chronikar

### Salomon Bohuchwał Frencel

Salomon Bohuchwał Frencel narodži so 1701 jako syn fararja Michała Frencela w Čornym Chołmcu. Jeho džéd, tehorunja z mjenom Michał Frencel, bě znaty Budestečanski farar, kotryž je sej z přeložkom Noweho zakonja do serbsčiny wulke zaslužby wo rěč a kulturne wuwice hornjołužiskich Serbow zdo był.

Salomon Bohuchwał Frencel wopyta gymnazij w Budyšinje a studowaše teologiju we Wittenbergu. Jako duchowny skutkowaše wot 1729 do 1752 w Lejnom pola Wojerec a po tym hač do swojeje smjerće 1768 we Wojerecach. W léće 1738 wuda w Lubiju serbski katechizm „Krótke rozwučenje w prašenju a rozwučenju teje najwosobnišeje křesćijanskeje wučby“. Ze swojej w léće 1744 wušłej knihu „Historischer Schauplatz oder Chronik und Beschrei-



„Frenclowy dom“ na Čornocholmcanskej nawsy slůži jako domizniska stwa a zetkawanišćo.

Foto: Andreas Kirschke



Zachod do Frenceloweho doma z tafloماج pomjenowanja domu Foto: Trudla Malinkowa

bung der Stadt und Herrschaft Hoyerswerda“ zdo by sej wulke zaslužby wo domiznowědu a stawiznopis Wojerowskich kónčin. Wón zemrě 1768 we Wojerecach.

### „Frenclowy dom“ w Čornym Chołmcu (1998)

Na Čornocholmcanskej nawsy, hdžež bě něhdy stara fara stała, wutwarichu po přewróće w 1990tych lětach bywšu hródz na wjesny kulturny centrum. Na česć wuznamneho syna wsy spožčichu domej mjeno „Frentzel-Haus“. W awgusće 1998 jón jako kulturny centrum wsy wotewrěchu.

Skladnostnje 300. narodnin Salomona Bohuchwała Frencela w januarje 2001 připrawichu při zachodže tafłu z němskim

pomjenowanjom „Salomon Gottlob Frentzel-Haus“. Hakle pozdžišo přidruži so pod tym na mjeńšej tafličce serbske pomjenowanje „Frenclowy dom“.

W domje maja wjesne towarstwa swój domicil. Zdobom je tu domizniska stwa zarjadowana, w kotrejž wuhotuja tež wšelake wustajeńcy k temam wumělstwa a stawiznow. Ludowa šula we Wojerecach ma tu wonkownu staciju, kotraž tehorunja k bohatemu kulturnemu žiwjenju we wsy přinošuje.

### Dalše wopominanja Frencela

We Wojerecach je po serbskim fararju pomjenowana dróha Salomon-Gottlob-Frentzel-Straße / Salomona Gottloba Frencelowa dróha. **Trudla Malinkowa**

## Hainewalde 2025

Serbske ewangelske towarstwo přeprašuje lětsa wot 25. do 27. apryla na serbski ewangelski kónč tydženja do Hainewalde w Žitawskich horinach. Tema lětušich dnjow budu „Sony“. Přizjewjenja su hač do 9. měrcja móžne w serbskej superintendenturje w Hodźiju (mejłka: [serbska-superintendentura@web.de](mailto:serbska-superintendentura@web.de)).

Kónč tydženja plaći 60 eurow za dorosćenych a 25 eurow za džěci wot třoch do sydomnaće lět. Prošu přepokazajće pjenjezy hač do 9. měrcja na konto Serbskeho ewangelskeho towarstwa:

IBAN DE03 8555 0000 1000 0831 67,  
BIC: SOLADES1BAT,

Wokrjesna nalutowarnja Budyšin,  
pod hesłom „Hainewalde 2025“.

Na zhromadny kónč tydženja wjeseli so **přihotowanski wuběrk**



Hainewalde 2023

Foto: Lukaš Meyer

## Z předsydstwa Serbskeho ewangelskeho towarstwa

Dnja 21. januara wuradźowaše předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Serbskim domje w Budyšinje. Hłowny dyk bě lětuši Serbski ewangelski cyrkwiniski džeń, kiž budže 17. a 18. meje w Husce. Sobotu přednošuje tam dr. Robert Lorenc ze Serbskeho instituta wo Hušćanskej wosadže w Mukowej statistice Łužiskich Serbow. Njedzelu popołdnu wuhotuje 1. serbska kulturna brigada Serbskeho gymnazija koncert.

Njedzelu, 15. junija, přeprašuje so na Wojerowski domizniski džeń w Ptačecach a Lejnej.

Lětuša hłowna zhromadźizna SET budže 31. oktobra w Michalskej wosadže w Budyšinje. **Měrcin Wirth**

## Napřečo wichorej a časej

Wobraz je drjeworězba Marje Herrmannoweje, wudowy nam derje znateho, bohužel zahe zemřeteho lékařa dr. Gerharda Herrmanna z Rakec. Dóstach jón wot wumělče sameje. Marja Herrmannowa (4.4.1948–13.9.2016) je wobraz swójbny a přečelam w priwatnje wudatej procye lěta 2015 zawostajta.

Wobraz mje jara zaběra. Na nim wuhladamy wosobje, kotraž mócnje sylnemu wětrej napřečo kročitaj. Spóznać stej móc wichora a napinanje wosobow. Štomy so zhibuja a wosobje stej nimoměry nachilenej. Njeprašam so, čehodla staj při tajkim wjedrje po puću. Zawěsće by wotmołwy było.

Při wobhladanju wobrazu myslu na náš čas, kiž nam křesćanam sylnje problemy do mjezwoča duje. Nowinarjo hladaja wosebje a přečo zaso na cyrkwy a wotkrywaja bohužel nadosć njedostatkow zamołwitych. Tež prócowanja wo měř po wšěm swěće a naše modlitwy zdadza so podarmo być. Štó stara so wo prawa chudych? Politkarjo su we wulkich nuzach, su sej tola zaměry stajili, kiž njemóža zwoprawdźić. Ludžo přibližuja so politiskim stranam, kotrychž bladamy wěrić njedyrbjeli. Trjebamy džělaćerjow z druhich krajow, hewak njemóžemy wobstać a nadawki towaršnosće a hospodarstwa spjelnić.

Sylny wichor nam napřečo duje. Na juhu zemje je nimoměry wjele młodych čłowjekow, kiž ničo zhubić nimaja a so na

sewjer do bohatych krajow předobudu. Murje njezamóža jich haćić a zatepić abo zatřelić móža so jenož někotři.

Wichorojte budu časy, hdyž so klima dale zhrěje. Njejsym wšak profeta, ale žiwjenje na zemi so poněčim dospołnje změní. Wšako so džensniši džeň wjele stwořenjow na přečo ze zemje zhubi, dokelž jim žiwjenski rum faluje. Móžemy to swoje činić a kedźbliwje žiwi być, ale bohužel to dosahać njebudze.

Mi so zda, zo je Mariny wobraz tež zwjazany z jeje žiwjenjom. Marja bě lěta dołho jara chorowata na raka. Skónčnje wědžeše, zo so wuhojić njemóže. Wopytach ju prjedy hač so na swój posledni zemski puć do hospica do Ochranowa njepoda. Jeje duša bě, tak so mi zda, měrna a troštna, wšako wěrješe, zo tam pónđže, hdžež jeje mandželski hižo bě. Tam njebudze wichora.

Pawoł Wirth



Napřečiwny wětrik, drjeworězba Marje Herrmannoweje (1948–2016) z Rakec

## Ponowja pišćele Korle Awgusta Kocora

Loni 7. oktobra započachu so džěta na wobnowjenju pišćelow w Ketličanskej cyrkwi. Instrument je pišćelotwarc Gotthilf Bärmig z Werdauwa pola Šwikawy w lěće 1859 twarił. Tehdy bě Korla Awgust Kocor hižo sydom lět cyrkwinski wučer a kantor wulkeje dwurěčneje wosady na wuchodnej kromje serbskeho kraja. Jako tajki měješe



Pišćele z lěta 1859 w Ketlicach

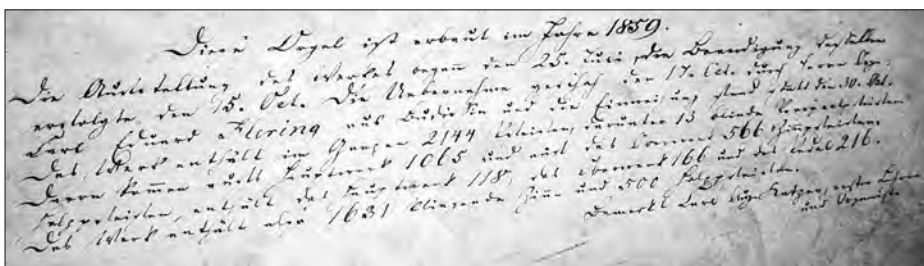
bjezdwěla wažne słowčko soburěćec při nowotwarje pišćelow, na kotrychž je potom tři lětdzesatki hač do swojeho wotchada na wuměnk 1888 hrał. Na pišćelach samych je Kocor zawostajil wot njeho napisane wopisanje instrumenta:

„Diese Orgel ist erbaut im Jahre 1859. Die Aufstellung des Werkes begann den 25. Juni, die Beendigung derselben erfolgte den 15. Oct. Die Übernahme geschah den 17. Oct. durch Herrn Org. Carl Eduard Hering aus Budišin und die Einweihung fand statt den 30. Oct. Das Werk enthält im Ganzen 2144 Pfeifen, darunter 13 blin-

de Prospektpfeifen. Davon kommen aufs Hauptwerk 1065 und auf das Oberwerk 566 Zinnpfeifen. Holzpfeifen enthält das Hauptwerk 118, das Oberwerk 166 und das Pedal 216. Das Werk enthält also 1631 klingende Zinn- und 500 Holzpfeifen. Bemerkt Carl Aug. Katzer, erster Lehrer und Organist“.

Wobnowjenje, za kotraž so hišće dary składuja, ma kónc lěta 2025 zakóncene być. Ketličanske farske městno je tuchwilu wakantne, dokelž je so dotalna fararka Elisabeth Süßmitt loni w lěću do Lohmena přesydlila.

Trudla Malinkowa



Rukopis kantora Korle Awgusta Kocora na pišćelach

Foće: archiw PB

## Powěsće

**Choćebuz.** Składnostnje 90. posmjertnych narodnin Helmuta Kurja z Blunja wuhotowachu 6. januara w Serbskim muzeju w Choćebuzu wopomnjeńske a filmowe popołdnje. 25 wobdźělnikow wobhlada sej zhromadnje dokumentarny film „Kurjos Hof“, kotryž bě filmowc Peter Rocha 1997 nawjercał. Mjez nimi bě tójšto swójbných a přecelow w léće 2023 zemrěteho serbskeho ratarja, braški ludoweho wuměłca a swěrneho křesćana. Z mjeńšinu mjelčejnja spominachu tež na njedawno zemrětu Gertrud Wincarjowu z Čorneho Chołmca.

**Gołkojce.** Po kemšach njedźelu, 12. januara, wotmě so na wosadnej žurli w Gołkojcach prapremjera filma „Swěte smužki Serbow / Heilige Zeilen der Wenden“ sćelaka RBB. Połhodźinski pask předstaja žiwjenski skutk Gołkojskeho fararja Jana Bjedricha Frycy (1747–1819), kotryž bě Stary zakon do delnjoserbsčiny přeložil. Scenariji za produkciju je napisała Ines Neumanojc. W filmje skutkujeta sobu Jurro Pernak, kotryž předstaja fararja Frycu, a nětčiji Gołkojski farar Klaus Natho, kotryž pyta za slědami swojeho zaslužneho předchadnika. Film je so 18. januara w serbskim magacinje „Łužyca“ wusyłał. Zajimcy móžeja sej jón tež w ARD-media-tece wobhladać.

**Budyšin.** Srjedź januara započachu so džěła k nutrkownemu wobnowjenju cyrkwe Najeje lubeje knjenje. Za čas twarskich džěłow w přichodnych tydženjach swjeća katolscy wosadni swoje Bože mšě wotydženja w Pětrskej a njedźelu w pohrjebnej Tuchorskej cyrkwi na Lubijskej dróze.

**Chróšćicy.** Bohaće wopytany bě njedźelu, 19. januara, hudźbny nyšpor z organistom Johannesom Kralom w Chróšćanskej cyrkwi. Njewšědnje wuspěšny 26lětny hudźb-

nik, kiž pochadźa z Dobranec w Hodźijskej wosadze a nětko w Lipsku a Greifswaldze skutkuje, zaha na Eulowych piščelach narodne składy předewšěm Johanna Sebastianiana Bacha.



**Organist Johannes Kral wuhotowaše hudźbny nyšpor w Chróšćanskej cyrkwi.**

Foto: Mia-Katarina Hrjehorjec

**Budyšin.** W přihotach na serbski cyrkwin-ski džěń 18. meje w Husce zetka so w januarje wosom holcow hromadze z něhdyšim kantorom Michałskej wosady Dannyjom Schmidtom we wjacegeneraciskim domje w Budyskej Strowotnej studni dla móžneho hudźbneho projekta. Holcy su ze wšelakich dwurěčnych kónčin přišli, z Rakec, Bukec, Lejna, Delnjeje Kiny, Hrubjelčic a z města. Wšitke chodza na Serbski šulski a zetkawanski centrum w Budyšinje. Wo dalšim postupowanju wokoło hudźbneho projekta so w blišim času rozsudzi.

**Rakecy.** Kaž je hižo něšto lět z tradiciju w Rakecach, swjećachu so njedźelu po ptačim kwasu dwurěčne kemše w tudyšej cyrkwi. Liturgija bě po zwučenym wašnju dwurěčna, štučki kěrlušow spěwachu so wotměnjejo němsce a serbsce z Rakečanskeho spěwnika, kiž bu derje wot wosady přiwzaty. Serbske čitanje přewza Marta Malinkec. Po kemšach čakaše na džěci kaž kóžde lěto słódka ptačokwasna překwapjenka.

## Dary

W decembru je so dariło za Pomhaj Bóh 35 eurow, 25 eurow, dwójce 20 eurow, 9 eurow a 5 eurow. Bóh žohnuj dary a daricelow.

## Spominamy

Před 200 lětami, 18. februara 1825, narodzi so **Jan Bogumił Nytska** jako syn krawca we Wojerecach. Na seminarje w

Starej Darbni wukubła so na wučerja. Jako tajki skutkowaše zwonka Łužicy, najprjedy w syrotowni pola Düsseldorfa, potom wjele lět jako měšćanski wučer w Essenje. W Poruhrskej nawukny pólsku rěč a staraše so wo wozjewjenje Božeho słowa mjez ewangelskimi pólskimi džělaćerjami. Při wšej zdalenosci wosta swojeje serbskej domiznje zwjazany. Dopisowaše do hornjo- a delnjoserbskich nowin a časopisow, hdžež wozjewi wosebje pućowanske reportaže z domizny a z porynskich kónčin. Wón bě člon Maćicy kaž tež Mašicy Serbskeje. 1894 poda so na wuměnk a přesydlil so k džowce do Charlottenburga. Wottud postara so wo maćernorěčne nabožne žiwjenje w Berlinje bydlacych Delnjoserbow. Přidatnje k serbskim kemšam, kiž fararjo z Delnjeje Łužicy wot 1884 jónu wob lěto w Berlinje swjećachu, založi Nytska 1894 delnjoserbske nutrnosće, na kotrychž wón předowanje čitaše. Tute čitanske kemše zarjadowaše mjesačnje we wšelakich cyrkwin-skich žurlach Berlina hač do lěta 1900. Staroby dla přepoda je potom měšćanskemu misionarej Mešćanej, kotryž z Delnjeje Łužicy pochadžeše a čitanske kemše hač do lěta 1902 dale wjedžeše. Nytska zemrě 1904 w Berlinje-Charlottenburgu. T.M.

## Přeprašujemy

W februaru wusyła so ewangelske Nabožne slowo k dnjej w serbskim rozhtosu.

### 02.02. Poslednja njedźela po Třoch kralach

- 10.15 serbske kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink) z kemšemi za džěci (Leńka Meyerec)
- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhtosu (sup. Rummel)

### 08.02. sobota

- 09.30 sobustawska zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka na kantorace w Hodźiju

### 16.02. Septuagesimae

- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhtosu (sup. n. w. Malink)

### 24.02. pónđzela

- 16.30 serbski bibliski kruh w serbskim wosadnym zetkanišću w Chmjełowje (lektor Leipner)

### 02.03. Estomihi

- 10.15 serbske kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink) z kemšemi za džěci (Leńka Meyerec)
- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhtosu (sup. Rummel)

Pomhaj Bóh  
časopis ewangelskich Serbow  
ISSN 0032-4132

**Wudawaćelej:** Serbski wosadny zwjazk, Farski puć/Pfarrweg 6, 02633 Hodźij/Göda; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

**Zamołwita redaktorka:** Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc

Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

**Zhotowjenje a rozšěrjenje:** Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

**Abonement a dary:** Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen  
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67  
BIC: SOLADES1BAT

**Pomhaj Bóh** spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.

Lětny abonement plaći 15 eurow.